Број 124. У Новом Саду, у понедељак 9. јуна 1908. Година XLIII

„Застава“ излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 70 пот. на четврт године 8 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 26 п. на четврт године 9 круна 75 пот.
За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за целе године 2 круне, на целу годину 4 кр. за остале земље годишње 6 круна 50 пот.
Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Телефон бр 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Т. Чавића Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Рукописе не враћамо.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Чек-конто 12008.

Стручњаци о самосталној угарској банци.

У „Заставиним“ чланцима: „У аустријским канцама“ било је већ речи о томе, како мисле стручњаци о самосталној угарској банци. Но преслушавање стручњака продужили су после католичких Духова. Први су стручњаци били мање више сви противни да се самостално угарска банка ствара сад, но они који су доцније преслушани, били су разних мишљења. Ствар је толико важна, те бележимо овде најважнија мишлења.

Стручњаци који су позвани из Хрватске и Славоније, Владимир Кресић и Миливој Црндак дали су своје мишлење написмено. А мисле, да би било стварање самосталне угарске банке и потребно и корисно и лепо и красно, али — сад није време

Лео Ланци члан магнатског дома сасвим је противан стварању самосталне угарске банке. Он црта економско и финансијско стање Угарске врло црним бојама и каже: Што Угарска има кредита то може да захвали само њеној заједници с Аустријом. Под закриљем аустроугарске банке, ми црпемо корист из сувишка, што га има Аустрија. Наше јадно стање, наша пасивна билансија није нам се до сад само зато осветила, што имамо заједничку банку с Аустријом. Та то је управ срећа по нас што можемо да будемо у заједници са једном јаком и финансијски сређеном државом. као што је Аустрија

Та $^{2}/_{3}$ наших огромних дугова нама је на страни. (Баш зато. Види се докле смо дотерали под окриљем заједничке банке. А кад се сасвим скршимо, заједничка нас банка неће спасти него ћемо сами пропасти Пр. ур. „Заст.“.) Ако створимо самосталну банку, та неће моћи да помаже наше установе као заједничка банка. У том случају неће у Аустрији куповати наше папире, нит есконтирати наше менице. Њима би то требало за плаћања али они немају нами шта плаћати, него ми њима. Нећемо моћи склопити погодан зајам ни у Аустрији а ни другде, ако створимо самосталну банку. Наше злато мора изаћи из земље, јер смо пасивни, и ми ћемо морати плаћати огромна интереса да повратимо то злато. Он је за то да останемо у друштву са јачим и новчано угледнијим То је наш интерес

Мориц Лањи је изјавио пред одбором сабора, да је он за самосталну угарску банку. Наше економске и финансијске прилике нису златне. Али зло остаје зло, и ако нас стигне и не извучемо се из тог зла, не помаже нам ни то, ако не успоставимо самосталну банку. Шта више, самостална банка може нам само помоћи да прекужимо зло,

Јулије Мезеји хоће такође самосталну банку Нарочито ако хоћемо самосталан ђумрук, морамо увести самосталну банку. Будућност Угарске захтева самосталан ђумрук. Али пре самосталног ђумрука мора доћи самостална банка.

Хуго Таусик увиђа велике тешкоће које ћемо морати савладати стварањем самосталне банке. Али кад савладамо те прве тешкоће, онда ће самостална угарска банка бити од благотворних последица. Наша крајна цел мора бити стварање самосталне Угарске, а за ту цел вреди поднети жртава.

Министарски саветник др Александар Халас, избегавао је да одговори на сва питања. Он је управитељ угарске поштанске штедионице, па је говорио нарочито о систему жире и чекова, које би требало што јаче неговати код свију банака па и код самосталне угарске банке Са развијеним системом жиро конте и чекова врше се плаћања простим преписивањем с једног имена на друго. У Енглеској а и другде виде се благотворне последице тих система.

Коломан Сабо држи да морамо створити самосталну банку. Без ње нема самосталног ђумрука. Али онда само што пре. Ово лутање и неизвесност убија нам кредит и изазива Аустрију да нам чини тешкоће. Аустрија брани своје интересе, има и право што то чини, али чим види да ми нећемо да попуштамо, погнуће се и она пред свршеним послом.

Државни саветник Хенрих Јелинек је за угарску самосталну банку Он нарочито истиче колико нам је штетила заједничка аустро-угарска банка, што није давала мале зајмове земљорадницима и индустријалцима. Износи како је француска банка чинила обратно и постигла големе успехе. Аустрија је имала многе задруге, па није било потребно да њена банка даје мале зајмове, но нас је то убијало.

Он доказује, да Угарска није пасивна. Вели н. пр. да Фридрих Фелнер није добро радио, кад је урачунао Угарској у пасиву и хипотекарне зајмове које има у Аустрији. Ти су зајмови подигнути да се уложе корисно, у привреду. (?! Пр ур. „Заставе“.) То се вели не може рачунати као пасива. Он налази да је Угарска активна, јер су се њени зајмови које је подигла у иностранству употребили у корисне сврхе.

Он је за стварање самосталне банке, али жели да се поред нотне банке на акције, створи државна банка, која би руководила државним новцем и била веза између државе и новчане пијаце.

Одбор кога је изабрао угарски сабор, штампаће сва стручњачка мишљења, јер она нису изашла ни у једном листу у целини. Тај ће одбор тек на јесен изнети своје предлоге сабору.

Донде, а и после тога биће о овој ствари још доста говора и доста борбе.

Калуђерски меморандум.

Монашко удружење митрополије карловачке свим силама настоји, да онемогући новој манастирској уредби ступање у живот. Калуђери саставише против нове манастирске уредбе меморандум, у њему из-

ПОДЛИСТАК.

ЈАВНО МЊЕЊЕ

Сваки народ има свој циљ!

Народи се као појединци: рађају, расту и умиру. Неки стигне пре времена до циља. Неки кад извесну старост дочекају. Неки у младости због слабости нестају. Неки чине политичка самоубиства! То су обично који терају несталну политику.

За све постоји извесни пут развитку, циљу ма какав то био (Дрепер). Издржљивост на том путу је судбоносна!

Народи се могу трајно променити само начелима и делима, који се слажу са правцем у ком се ти народи налазе (Дрепер). Ни сила не може народ трајно променити, кад га одржавају начела која су га довела у трајан правац против силе. Сила долази и одлази и често не оставља за собом трага на код неколико поколења угњетаваног народа. Шта више и ратне победе време избрише.

Само културне победе остављају трајне трагове, ако одговарају духу покореног народа. Дух се народа тешко мења. Дубоке промене показују се само онда, кад је сила, која дела на један народ у складу са духом тог народа, односно оног времена. Пример за то имамо баш код нашег српског народа, нарочито у ослобођеним крајевима његовим, српским, данас независним, државама: краљевини Србији и кнежевини Црној Гори.

Турска војна сила је била огромна, ужасна; она је претила победом целој Европи. Све је српске земље покорила осим Црне Горе. Угарску је држала покорену 200 година, па је и под сам Беч стигла и једва је сузбијена удруженим силама разних народа у Аустрији и Угарској.

Али је култура те силе била азијатска, противна духу и култури хришћанској и човечанској, српској — далеко нижа од ове. Није српски народ могао наћи никакве своје човечанске идеале у ниској култури силногa Турчина. Српска је просвета била пригњечена војном силом победитеља Турчина, али није била угушена и ишчупана из срца Србинова. Није је могла култура неразвијенија, а само култура културу побеђује. Сведоци знаности, вештине и опће просвете српске, били су још ту пред очима нашег народа. Само ради господства и богатства се неки Срби потурчише, и то, само веру примише; али лепи језик и обичаје српске народне задржаше. Ни за 500 година не заборави па шта више ретко који турски језик научи Србин Мухамедовац. Он и данас говори као и Хришћанин Србин.

Хајдук, усташ с једне стране, а гуслар, књижевник и политичар српски с друге стране будили су и оживљавали свест и идеале војнички побеђеног народа српског, да је то као муњевита струја срце Србиново потресало н. пр. она гомила лубања Синђелићевих јунака, оне песме и јауци, молитве и убојни поклици са танке струне гуслареве; оне силне речи српског дива књижевника и новинара, Светозара Милетића: »Брату брат — а Турчину брат!« И они ослободише Србе вековног ропства испод турске силе. И у ослобођеним крајевима је брзо успостављен чист српски карактер живота јавног, као да не беше никад турске силе и победе! Јер српску и хришћанску културу није победила нехришћанска, турска, азијатска!

Заслуга тог спаса и одржања Српства припада једино здравом, чврстом и непоколебивом српском духу: јавном мњењу српскога народа, које су будили и очували они јавни борци, мачем, пером и сирћу на кожу и убојним шанчевима, према приликама оног чемерног и крвавог времена, где су и српски калуђери имали узвишенијих народних идеала, него ли данас први српски свештеници и првосвештеници. Та где је данас један Хаџи Ђера и Хаџи Рувим међу нашим калуђерима?!

У духу човечанства целог, па дакле и српског народа, леже горостасна културна и политичка начела: »Слобода и једнакост!«

Ретко је ко год гинуо за слободу и своју и туђу, као српски народ. Редак је народ, који признаје и допушта толико једнакости сваком човеку, колико српски! На кожу су издисали српски мученици, па међу њима и свештеници, ради слободе, општег добра! Против азијатског нисртаја на европску просвету и слободу су били грудобран српски јунаци, српске кости и крв! Који народ има још јунаке: Милоша Обилића, Карађорђа, хајдук-Вељка, Синђелића и страшну Ћеле-кулу, па у најновије време младог и неустрашивог Брану, који се за слободу

носе примедбе на нову манастирску уредбу, и хоће да покажу *„не само народу, но и свима страним али меродавним, факторима њене мане и недостатке, као и опасности, које она може цркви нанети“* Из овог меморандума видимо, да калуђери тврде, да су манастирска добра калуђерска и главан им је циљ издржавање братства. С манастирским добрима могу по својој вољи располагати, и колико хоће даће и „жртвоваће“ на српску просвету, ако нећемо пристати на то, онда нећемо ништа добити.

У том меморандуму стоји, како су вођени преговори 1905 г. у Вршцу између изасланика саборског одбора и „овлаштеника монаштва,“ и да су ти преговори довршени споразумом *„При склапању тога споразума руководила је представнике монаштва та идеја, да интересе поверених им задужбина, колико год више могу очувају,* **а да на просветне цели, с друге стране даду и жртвују толику сво ту колику своту српска просвета до тада никада није од манастира имала“.** Дакле манастири могу више приносити на српску просвету, само кад би хтели калуђери. А сад да запитамо смирене оце калуђере: шта би било кад би неколико година омануло и приход био мали, да не би могли обећани приход у фондове унети? Би ли се одрекли једног дела својих плата само да обећани приход у фондове унесу? Би ли трошкове око издржавања братства снизили, само да обећани приход у фондове унесу? Ако и то не би достало, би ли на своју браду узајмили и обећани приход у фондове унели? Држим, да не би себе умалили и обећани приход у фондове унеми, него би тражили, да се узму у обзир рђаве прилике, и да им се дозволи, да могу мање на српску просвету у фондове унети.

Ако би биле добре године, и ако би преостало сувишка после подмирења трошкова на издржавање братства и даног обећаног прихода на српску просвету, шта ћете са тим сувишком радити? Хоћете ли тај сувишак на име манастира уложити или ћете међу братство поделити? Где ћете уложити и ко ће и како ће се располагати? Ако би уложили на име манастира, не одобравамо да се манастирски иметак гомила, а српска просвета оскудева и плаче.

Видите ли смирени оци калуђери, може наступити случај, да или немате доста прихода, да можете обећани приход у фондове унети, или да имате и сувише, да преостаје нешто новца, за који немате одређене сврхе. Зашто да лупате главу, шта ћете за новац радити, ако приход не би достајао, да обећану своту у фондове унесете, или куда ћете с новцем, ако имате сувишка без одређене сврхе. Зар није боље да се одреде манастирски трошкови, сав сувишак, да иде на српску просвету и унаша се у фондове?

Држимо, да српски православни калуђери, треба да раде на српској просвети, да настоје, што је могуће више прихода да уносе у фондове, да можемо свуда издржавати српске вероисповедне школе. Некад су биле српске школе у српским манастирима, па и данас требали би да у фондове што више прихода уносе, да би могли наше постојеће српске вероисповедне школе издржавати и нове отварати Ако имате српског осећаја; ако имате искре љубави према српском народу, онда морате настојати, да што више прихода на просвету прилажете и у фондове уносите, јер само тако имаће народ у вама вере и поверења, стећете љубав народа и народ ће бити оданији својој цркви.

Кад ви хоћете, да дате онолико прихода на српску просвету, колико је вама воља, а не колико можете, убијате љубав и поверење народа према вама, изазивате народ против себе. Кад не дајете од манастирског прихода за српску просвету онолико колико можете него колико хоћете онда показујете да немате љубави према своме народу, па зато не можете тражити да народ има према вама љубави и поверења. Зато, смирени оци калуђери, као неумесно отпада ваше подругљиво подсмевање и писање у меморандуму: **„Хвала буди великодушности и правичности српског народа,** *монаштво није заступљено ни у једној грани автономног законодавства и не учествује у истом ни по виримном ни по изборном праву.“* Кад ви за народ ништа не жртвујете, а што дајете то је тек да очи премажете и под морање — и немате љубави према своме народу, наравно да неће вас народ изабрати ни у једну грану автономног законодавства. Кад немате љубави према народу, како можете тражити да народ има у вами поверења? Овде се код вас види правичност народа, јер каквом мером мерите онако вам се и одмерава.

Калуђери нам у свом меморандуму признају да су терали пркос и зато нису уносили приход у фондове. **„А што није до сад у поменуте фондове утицало онолико, колико је могло утицати: томе су криви саборски одбори, понајвећма мајски саборски одбор.“** Дакле саборски одбори криви су што манастири нису унашали чистог приход у фондове. Сви су криви, само нисте ви смирени оци калуђери. Дакле не терате пркос само радикалима, терали сте и пређашњим саборским одборима, а ваш пркос највише шкоди просвети српској. Зато народ нема у вама вере и поверење, зато вас нигде не бира. Сами сте томе криви, па зато не дижите дрвље и камење на оне, који за народ раде, а боре се против вас Не само данас да не дајете прихода, колико можете, никад нисте дали, а томе су криви саборски одски одбори. Док се иноверци богате од српских манастира, дотле српска просвета плаче и српске школе оскудевају.

Предвиђате, смирени оци, **„да епископат може ову уредбу направити илузорном кад хоће, те може већину својих калуђера произвести за архимандрите, јер број архимандрита није ограничен, а дозвола или недозвола произвађања, не спада у делокруг саборског одбора“.** Ово је само скромна жеља наших смирених отаца. Кад би наш епископат имао такову љубав према народу као смирени оци калуђери, онда зацело би и испунио скромну жељу смирених, и произвео их за архимандрите *Из скромности задовољавају се са архимандритством, а не питају је су ли за тај чин достојни.* Ви би архимандритство ради високих положаја, да се задобијете високопречасности да тражите част и поштовање, али имајте на уму да се ово стиче љубављу и поверењем народа и да се мора заслужити, или можда није само ово жеља, него биће, да је ту у питању и плата. Али ово ће бити само пуста жеља. Имајте мало више скромности и више мислите о својим заветима, него о изигравању автономних власти и измишљавању начина, како би своме народу шкодили и спречили да нема никаквог прихода од манастирских добара.

За вас је фонд за издржавање српских вероисповедних школа „стран фонд“, зато српска просвета од вас не може ништа очекивати. Да имате љубави према српском народу и српској просвети ви би настојали, да што више унесете прихода у фондове, не би пркосили вишим властима, и радили против интереса српског народа и његове просвете. Одрекли сте се света, одрекли сте се и рада у свету т. ј. нећете да знате за свој народ и радите на његовом напретку.

Позивате се на каноне, али канони вреде, кад иду вама у корист, а кад вам што не годи, онда се канона не сећате, онда их газите, на пр. тужите суду световном епископа, а не тужите духовном. Позивате се на типик, али онда кад вам иде у корист, а иначе типик не вреди, него је само на папиру.

На сершетку констатујемо, да су наши смирени оци признали, да су пркосили и хотимично нису хтели у фондове уносити новац, не само сад кад су у автономним властима радикали, него и од пре, док су били клерикали и либерали. Ако Саборски Одбор неће пристати на оно, што хоће смирени оци калуђери, онда неће скоро ништа у фондове на српску просвету унети. Они не мају у виду интерес своје цркве и народа него своје ћефове, све и сва радили су,

---

народа свог спаљује у живом огњу? Имају ли то на пр. Хрвати?

На Балкану су од Словена Срби устанак за устанком дизали и гинули неустрашиво. А српски хајдук није никад до данас избивао из горе и крша, ради слободе и заштите српске нејачи против зулума силника без срца и душе!

И пушка невесињка, која је године 1875. потпалила исток и узбунила Европу, плануло је само у српској руци. Нико се није нашао таја, да ослобађа Босну и Херцеговину од тираније османлијске!

Није крива та рука српског и јединог борца за слободу и човештво у тим ојађеним земљама, што су дошли тамо нови господари тобоже са просветом и хуманитетом, те поричу Србину свако право на те земље, па чак и на народно име, које је од увек животом својим бранио! И што сад бацају у црне тамнице браћу ослободитеља. И многе вође српске радикалне странке у овој држави се борили год. 1876. на Дрини и Јавору са ослобођење и уједињење српског народа (Красојевић и др) Народ има упитати, а где су тамо данашњи соколови »самостални« и »либерални« »чувари« српске »заветне« мисли, на пр. ратоборни Медаковић, који ево под ћелаву главу хоће своју »српску част« да пере крвљу своје драгоцене особе! Где је био великан српски, који се сад као старац без зуба, јуначи, Политика бар јуначни Малеш, који и сад још носи мамузе?!

Е, они су онда крај жена чували топла огњишта или »историчке салаш«, чували своју »племениту« крв, да могу у друштву млађих политичких скакавца описивати у »Новој Слободној Преси« и »Пестер Лоју« културну мисију аустријског похода на Балкан год. 1878., онда кад се Српству отргле две красне земље, једна у којој је и колевка српског просветитеља Саве, кога сад потрвају партизанску слепу борбу лажи са народном радикалном странком, па да могу вође српске радикалне странке наше називати: Мађарима, изајицама Српства, који кажају род српски: родоскрнавцима!!

Начела: слобода и једнакост носе у себи снагу и вољу народа, његових свих чланова т. зв. суверенство народа које би и данас неки тобоже привилеговани људи, да потчине себи, да одрже и даље свој лаки живот на штету осталих. Само тим начелима дају се извести и код српског народа трајне и корисне по целину човештва културне и политичке промене.

Ваше средстава имамо за оживотворење тих начела. Али је једно данас у ово код нас мирно и тобоже уставно доба од најјачих и непосредних средстава за то: добар изборни ред за друштва и сва државна представништва, управо: опште, тајно, једнако право избора, уз заступство мањине т. ј. бирача, којих је било при избору на биралишту мање од других странака. Она су друга средства зато помоћна: слобода речи, штампе, мисли и удружења; независни и непристасни поротни и други судови; неповредивост слободе особе, приватног имања, писама и особито домаћег прага. Али сва ова средства могу ваљана постати и остати, кад сав народ може да одлучује својом судбином, посве слободним избором и посве слободним сабором!

Сабор су не само уста, него и глава народа у уставном животу т. ј. животу, у ком има да влада земљом сабор или одговорна влада, која постаје из већине странака тог сабора и коју зовемо стога парламентарном владом. Но у сабор се долази избором. —

Избори су први и најважнији израз народа и његове воље о његовој судбини; јер каква су избори, такве су странке у сабору, а сабор ствара за земљу све законе, по којима се мора сваки владати и живети. И закони обухватају: управу земљом, судство, просвету, економско и здравствено уређење у земљи. као што рекосмо цео живот у држави. —

Кажите ми: какав је изборни ред, па ћу вам казати и какав је устав, и какав сабор, и каква влада, и какав цео живот народа.

Изборним редом не сматрамо само писане законе о праву и начину гласања бирача, него и фактични начин, како власти у истину провађају те законе, дакле праксу при избору. Управо ово још више сматрамо изборним правом; јер је важнија истина у животу, него ли папир на коме стоји законом и кога зову онда »теоријом«!

Закон нема очију, закон нема руку, закон је ништа, ништа до ли комад хартије, ако јавно мњење — а то је дух народа

само да не допринашају на српску просвету. А то је главни узрок, зашто је донешена манастирска уредба. — Ми се надамо, да ћемо од манастирске уредбе имати више прихода на српску просвету, него што су смирени оци давали и поред тога нећемо зависити од калуђерске милости, нећемо чекати да нам они деле. Има манастира, који су почели лепо напредовати, али већина није, и кад они могу издати земљу богаташима будзашто, онда боље да ми добијемо и више аренде, а и народу дамо земљу, који ће је сам обрађивати.

„Монаштво није заступљено ни у једној грани автономног законодавства“ велите ви проповедници истине, а мало даље говорите, да је сабор са самосталном странком напустио „и једини преставник монаштва протосинђел Валеријан Прибићевић“. Које је истина, или „монаштво није заступљено или да је био „једини представник монаштва“. Једно је лаж, само питамо вас, које је лаж.

Отац Валеријан знао је, да ће сабор донети манастирску уредбу, требао се повратити у сабор, и „фраудулозан поступак саборског одбора демаскирати“. За оца Валеријана важнија је манастирска уредба него страначка дисциплина. Не можете рећи, да „монаштво није заступљено“ у сабору, а што се „једини преставник монаштва“ није својим правом послужио, нико вам није крив. Требали сте присилити оца Валеријана, да при расправљању манастирске уредбе учествује.

За сад толико, а после ћемо се мало више осврнути на калуђерско измотавање у меморандуму.

Политички преглед.

Угарски сабор. У седници од суботе при расправи законског предлога о порези на алкохол, говорио је и посланик српске народне радикалне странке др. Младен Лисавац. Говор тај доносимо у сутрашњем малом броју. Др. Лисавац у свом стварном говору указао је на рђаве стране тог предлога, којима хоће тешки удар да се нанесе шљиварима и виноградарима. — У тој седници угарског сабора поздрављен је и Јосиф Мадарас, који је већ пуних шездесет година посланик угарског сабора. Законски предлог о екзекуцији правни одбор поднеће још данас сабору, те ће се и он још расправити пре но што се сабор одгоди на летњи одмор. И тако неће успети они, који су ишли за тим, да се тај предлог сад не расправља.

Криза владе у Србији Краљ Петар је саслушао вође свију странака, а после тога је Пашић двапут био још код краља у аудијенцији и онда је у министарству спољних послова одржан министарски савет. Како београдски листови јављају, влада нова биће састављена из старијих радикала. Највише има изгледа да ће министар председник бити Пера Велимировић. Још се вели да ће чланови те нове владе бити Андра Николић, М. Трифковић, др М. Поповић, К. Стојановић, Љ. Јовановић, Душан Вујић и Св. Степановић. — Будимпештански листови имају вест, како самостални радикали неће опструирати против трговачког уговора са Аустро-угарском, но за то ће се брисати из прорачуна апанажа престолонаследника. — По себи се разуме, да је ово све још увек нагађање. Нова влада биће именована тек пошто у скупштини пређе верификација.

Вести из места и са стране.

† Коста Шијачки, српски народни учитељ у Старом Футогу.

Данас, у понедељак изјутра, стиже нам тужан глас из Старог Футога, да је ноћас у 1 сат после поноћи, након дужег и тешког боловања, испустио своју поштену и много родољубиву душу, многогодишњи српски народни учитељ и борац народни: Коста Шијачки.

Под притиском првог овог теретног утиска од велике туге, што нам обузе срце и душу на глас о смрти овог тако честитог човека, и Србина, и учитеља народног — ми засад укратко објављујемо смрт његову, а опширније о животу његову, проговоримо после укопа.

Засад спомињемо само то, да је врли покојник скоро четири десетине година био у учитељској служби. И колико су велике његове заслуге као учитеља народног, који је одгајио у српском родољубивом духу толику Српчад — исто су тако велике заслуге његове на пољу јавног живота народног — политичког и автономног — тако, да би честити покојник свагда у томе могао послужити свакоме као узор-родољуб и пожртвовни народни борац. Коста Шијачки, од милоште названи Тàта, умро је у шездесетам годинама, покошен од немилосрдне смрти у доба, кад би још могао да послужи свом народу много корисно у многом погледу, да је среће било у — здрављу.

Али против Божје — никуд ни камо. Тешимо се тиме, да ће сваки од нас, који пре који после у загрљај смрти. Али при сећању том, пожелимо сами себи, да умремо, кад смрт по нас дође, тако искрено и нежно, а тако много ожаљевани од своје околине и од српског света и других људи уопште, као што сви ми, који врлог покојника познавасмо, искрено и много жалимо нашег опште омиљеног — Косту Шијачког-Тàту.

Мир пепелу његову!

Вечан ти спомен, драги учитељски друже и племенити пријатељу наш, а народни увек одушевљени и истрајни борче!

Слава Кости Шијачком! М—п.

Штап.

Јуче у недељу између десет и једанаест сата пре подне имали су пролазници хлебарске улице прилику, да буду сведоци, како се штап дра Лазе Марковића, овдашњег лекара, више пута окрхао о чашу главу „уредника“ неког скаредног листа, Крстоношића. Тај скаредни лист, чије име поштен човек у Новом Саду не узима ни у уста још мање у руке, да се не опогани, издају нека „господа“ у Новом Саду. Као оно у средњем веку што су опскурне личности потплаћивале арамије, да им убију противника на друму или из заседе, тако су та нека „господа“ ево најмили овог „уредника“, да напада на част и поштење свих људи, који њима нису у вољи. Штап овај, који се јуче окрхао о главу тог „уредника“, ошинуо је по образу и ту „господу“ и млазеве и сраман жиг овог штапа, видимо и на образу њиховом Ову њихову срамоту повећава још и та чињеница, што је то био њихов штап, који их је по образу ошинуо.

Демонстрације против Рауха.

Приликом католичког Брашанчева била је у Загребу као и сваке године велика процесија по вароши. У процесији је учествовао и бан Раух. За време процесије било је све мирно, а пред крај, кад је већ бан Раух сео у кола да пође, почне свет силно демонстровати. Бацали су се и камењем за колима Рауховим.

Догађаји у Русији.

После оног Гучковљевог напада на руске велике кнезове као на неодговорне управнике појединих војних грана настала на двору жестока борба против Столипина. Столипин је одлучан присташа устава и Думе. Чује се, да се Столипин већ спремао да поднесе оставку. Али кад је отишао енглески краљ из Ревала, буде Столипин примљен од цара у аудијенцију, која је трајала пуна два сата. На тој аудијенцији је Столипин опширно разложио цару потребу, да се ограничи утицај великих кнезова. Цар је на то пристао, те је сад положај Столипинов јачи него икад до сад. — Биће да је цара на тај корак навело и то, што је Енглеска вољна само по ту цену ићи са Русијом раме уз раме, да се у овој створе редовне уставне прилике.

Стара Србија и Маћедонија.

Аустриски инџинири већ увелико раде на прасирању новопазарске пруге. И то раде са обадве стране, и од Увца и од Митровице. При том су до крајности дрски према Србима и тврде шта више, да онде нема Срба. Ово може бити само изазивање. Јер откуда да тако добро познају ондашње народносне прилике људи, који су тек од скора дошли? Даље не примају на прузи Србе радника. — Око Скопља се у новије време опажа јак покрет бугарских чета. Много је чета дошло из Бугарске. Војводе су им махом редовни војници. Има свега 27 бугарских војника. Једна бугарска чета, она што је запалила српско село Рудник, сукобила се са турском војском у селу Немањици (штипљанска каза). Чета је побегла. Службено је утврђено, да је чета имала задаћу, да напада и уништује српска села из прилипске казе.

— не удахне животни дах у мртва слова закона.

Та закони узалуд постоје, ако не одговарају духу народа, па они, за које постоје немају воље, разума, смелости, и снаге, да их бране и у живот приведу. Слага је врло нужна ма и морална, код закона и његова садржаја. За то се и представља закон у збиљском животу не као појам логике, разума, бирача, него — силе! Стога вели славни Ихеринг, да цртају богињу правде, да држи у једној руци вагу, којом мери право, а у другој мач, којим то право одржава, брани.

Право је према томе сила онога, који има снаге, да га себи освоји и одржи. Право је питање силе.

Прави људи се боре за своја права и недају другом, да га гази, јер ко погази моје право, погазио је мене морално, а често и телесно. А ко се гради првом нека не жали, кад га газе. (Ихеринг)

Али и црв се вије — бори, кад га газите! И досадашњи изборни закон био је ствар силе, снаге оне странке, која нам је сву слободу у земљи уништила, да себи створи рахат-живот од беде других.

Сила је тај закон, као и многи други, у пракси изопачила.

Иначе ни досадашњи изборни ред не би био онако лош, како се лоше извршивао од власти и власника.

Изборне листине су срце сваког изборног реда. А те важне исправе, тај темељ изборног права и гласања, имале су бити и по досадашњем изборном реду, пре избора на више времена јавно, сваком на увид изложене, оверене од више власти и поверенства општинског заступства и непромењене после правомоћности њихове, али то није било и оне се непрестано мењале, кувале као паприкаш, који се одлива и доливa, све док не дође на трпезу оном, који га хоће да покуса.

Тако су хтели они, који су имали силу, они који су јели и појели правду и слободу.

Но тога не би било, да је био дух народа у нашој земљи јачи или јаче изражен, да је било јаког јавног мнења, које би се одупрло тој неправди и нечовечности!

Али, где је код нас јавно мнење, и то јако, које би одлучивало судбином народа и земље?

Један гроф — један Куен — је згазио, онемогућио, као црва, јавно мнење, израз духа народа са својим уходама и полицајима, својим заробљеним чиновницима и судцима. Ко се мрднуо само против те неправде и хтео да изрази слободну реч — јавно мнење — страдао је горко.

Пижон, данашњи француски министар спољашњих послова, кад је наступао званје своје и говорио, како ће он управљати спољном политиком своје земље, изрекао је ове значајне речи: »Не може мењати један човек спољну политику једног народа, у ком влада јавно мнење«!

Ми велимо, да не може један човек, ма он министар, па и владар био, мењати ни унутрашњу политику државе, кад се противи снажном јавном мнењу. (Примери су у нас покојни владари и краљеви: Милан и Александар).

Али на жалост, то јавно мнење ми нисмо имали у земљи и према данашњим уставним и модерним потребама.

То јавно мнење се тек ствара. Тек од неког времена смо добили слободне јавне зборове и састајали се и претресали питања из јавног живота; јер дотле се нисмо могли слободно састати, поучити и посветовати.

И зборови су васпитање народа — живом речи. Жива реч, је управо јача од пера и штампе, јер је чује и неписмен и сиромашни, који не купује ни књиге, ни новине.

То је васпитање нарочито политичко, а политика је брига о јавним стварима, о праву и дужностима, те уређењу у држави и друштву. И с тога има и право и нужност сваки на политику. И само противници слободе и свести народа назадњаци и мрачњаци одричу право народу на политику. Њу присвајају само привилегисаној класи људи, коју називају »интелигенцијом«, »кремом« друштва, и бог те пита како још; а друге олошом, талогом, фукаром, у чему је обичан речник либерала.

Исељавање из Америке.

Читамо у америчком листу „Лесковцу“. Бројеви о усељавању и исељавању за ових прошлих 5 месеци јасно говоре, да се много више исељава, него ли што се усељава. Ако исељење и идућих 7 месеци буде у досадашњем размеру, исељиће се из Америке 750.000 људи. По статистици Северо-немачког Лојда иселило се у прошлих 5 месеци 311.955 људи према 114.137 у првих 5 месеци прошле године. За првих 5 месеци уселило их се 153.027, док је за то време прошле године уселило се 583.835 На сваку двојицу исељеника долази у ових пет месеци по 1 усељеник.

Брзојави „Застави“

Стигли 9. јуна

Угарски сабор.

Будимпешта Бабић говори против порезе на алкохол. Нађ је интерпелисао о насиљима при избору у Пакшу. Коломан Сел говорио је о супремацији Угарске и нагласио је при говору о изборној реформи да државно вођство треба и на даље да остане у рукама интелигенције.

Одговорни уредник: Константин Брадваровић

Трговина.

НОВИ САД, 8. јуна 1908. године

Пшеница прве каквоће 24 к. 80 до — к. — п.
Пшеница нова 24 к. 40 п до 24 к. 60 п.
Пшеница средња 24 к. 20 п. до — к. — пот.
Пшеница лакша 23 к. 60 п. до 23 к. 80 пот.
Наполица нова — к. — п. до — кр. — пот.
Јечам 14 круна 80 пот. до 15 кр. — пот.
Зоб нова 15 кр. 20 пот. до 15 кр. 80 пот.
Кукуруз у зрну н. 13 кр. 60 п. до 14 кр. — п.
Кукуруз у клипу н. — кр. — п. до кр. — п.
Маст 136 кр. — п. до — кр — пот.
Сланина 136 кр. — пот. до — кр. — п.
Сланина паљена 136 кр. — п. до — кр. —
(све по 100 кила)

Свињи угојени тешки 92 до 94 пот
Свињи средњи . . 88 до 90 пот.
Свињи лаки . . 84 до 86 пот
(кила)

Теоци 72 – 80 по кили
Овци пар ——— кр.
Јагњци 16—40 пар

Једно СРПСКО ПОДУЗЕЋЕ

тражи уз готов новац

10.000 пари опанака

и 5000 ПАРИ

разних папуча.

Поближе извешће даје администрација овога листа 630 5 5

Потребујем за моју

МАНУФАКТУРНУ И КРАТКЕ РОБЕ РАДЊУ

помоћника

самосталног продавца. Ступање 1. или 15. јула Оферти са ознаком фикс плате на

ЛЕОПОЛДА МАНДЛА
Ириг

698 3 - 3

АДВОКАТ

Јосиф Хиршбергер

који је 27 година као адвокат практиковао у Суботици, отворио је своју

АДВОКАТСКУ КАНЦЕЛАРИЈУ

у Жабљу. 701 3 – 3

ТЕЛЕГРАМ!!

За младе трговце и почетнике издаје се

Кућа у Кирију

а продаје се и на вечито у Кленку, у којој постоји мешовита трговина и гостионица. — Упитати за исто

Ацу Поповића,
Врдник (Срем).

684 3—3

Број 165 ex 1908.

Објава.

Вршачка српска православна црквено-школска општина расписује овим лицитацију на мањак за зидање двеју нових кућа и преоправку куће бр. 1890. Лицитација ће се одржати 16. (29) јунија о. г. у 4 часа после подне, у писарници исте општине.

Предрачун износи:

1., за зидање нових кућа 58720 К. 25 п.
2., за преоправку куће бр. 1890. 23890 „ 34 „

Сваки лицитант дужан је пре лицитације да положи у име вадијума за радњу под бр. 1.. означену 3000 а за радњу под бр. 2. пак 1200 круна.

Оферти, за сваку радњу посебно истављени, имају се предати у писарници ове општине најдаље до 16. (29.) јунија о. г. у 4 часа после подне.

Планови, предрачуни и услови могу се прегледати у писарници ове општине у време званичних часова.

У Вршцу, 7. јунија 1908.

723 1 – 2 **Председништво.**

ПОМОЋНИК

тражи место шпецерајско-деликатесне струке у већем летњу. Ступити може одмах

Петар Дудварски
Моврин.

719 1 - 1

ПЛАЦ на продају.

згодан за кућу, у Вуковићевој улици број 12.

Упитати у администрацији „Заставе.“ 722 1—3

СТЕЧАЈ.

Српској трговинској банци

дионичарском друштву у Врчком

потребан је спреман самосталан

КЊИГОВОЂА.

Потпуно знање немачког језика у писму и говору услов

Наступ по могућности одмах. 716 1—3

Адвокатски кандидат

са већом самосталном праксом може одмах ступити у канцеларију

дра Милана Мандића

Будимпешта

I. Döbrentei utczá 4.

696 2 - 3

Будимпештанској филијали

СРПСКЕ БАНКЕ Д. Д.

Будимпешта

IV. Váczi utcza 34.

потребна су

3 ПРИПРАВНИКА

и

2 млађа чиновника.

Понуде слати на горњу адресу.

695 3—3

РОДИТЕЉИМА

којима на срцу лежи, да им дете у доброј кући смештено буде слободан сам препоручити мој од више година припознати

интернат

у који ове године искључиво мушку децу примам. Пријаве трају до конца јула о. г. За ближа извешћа стоји сваком на расположењу

Ангела Лозанова
Нови Сад, Pötöfi utcza sz 14

715 1 - 3

Недостиживо средство за негу

1525 51—100 **лица и руку јесте**

једино прави сасвим нешкодљиви Silva crem. Одстрањује сујеве мрље, сунчане пеге и све остале нечистоће. Најсигурније средство Може и у јутро после прања рабити. 3 теглице 4 круне без даљег трошка ако се новац напред пошаље. Где ее не би могло добити учује се из

лекарне Салватор А. Ковачк Рума

ЈЕДНА

вршаћа машина

НОВА и ЈЕДАН

ЛОКОМОБИЛ са 4 коњске силе

продаје се врло јефтино

Д. Цекић
Брод н/С.

710 2 – 6

ГАЛАНТЕРИЈСКА ТРГОВИНА

Леополда фридмана

у ЗЕМУНУ

потребује једног доброг

млађег помоћника,

који српски, немачки и мађарски потпуно говори. Исти мора вешт продавац и вешт аранжер излога бити. — Ступање одма.

Рефлектанти нека одма свој оферт са месечном фикс-платом поднесу. 706 2 - 2

СТЕЧАЈ.

Потписана управа расписује овим стечај на место

Чиновника

односно подкњиговође.

са годишњом платом од К 1400.— Од компетента тражи се стручна спрема.

Рок стечаја до 30 јуна по новом.

Ступање одмах

Управа
ПРВЕ ПАЧЕВАЧКЕ
СРПСКЕ РАТАРСКО-ЗАНАТЛИЈСКЕ ЗАДРУГЕ
ЗА ШТЕДЊУ И ПРЕДУЈАМ.

700 2—3

Премештај радње.

Част ми је штов. госпођама и госпођицама из места и околине до повољног знања ставити, да сам моју

машамодску радњу

У НОВОМ САДУ

преселила из хлебарске улице у главну улицу (Кошут Лајош улица) бр. 28.

С поштовањем

Зорка Теодоровић,
модисткиња. 718 1—6

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.